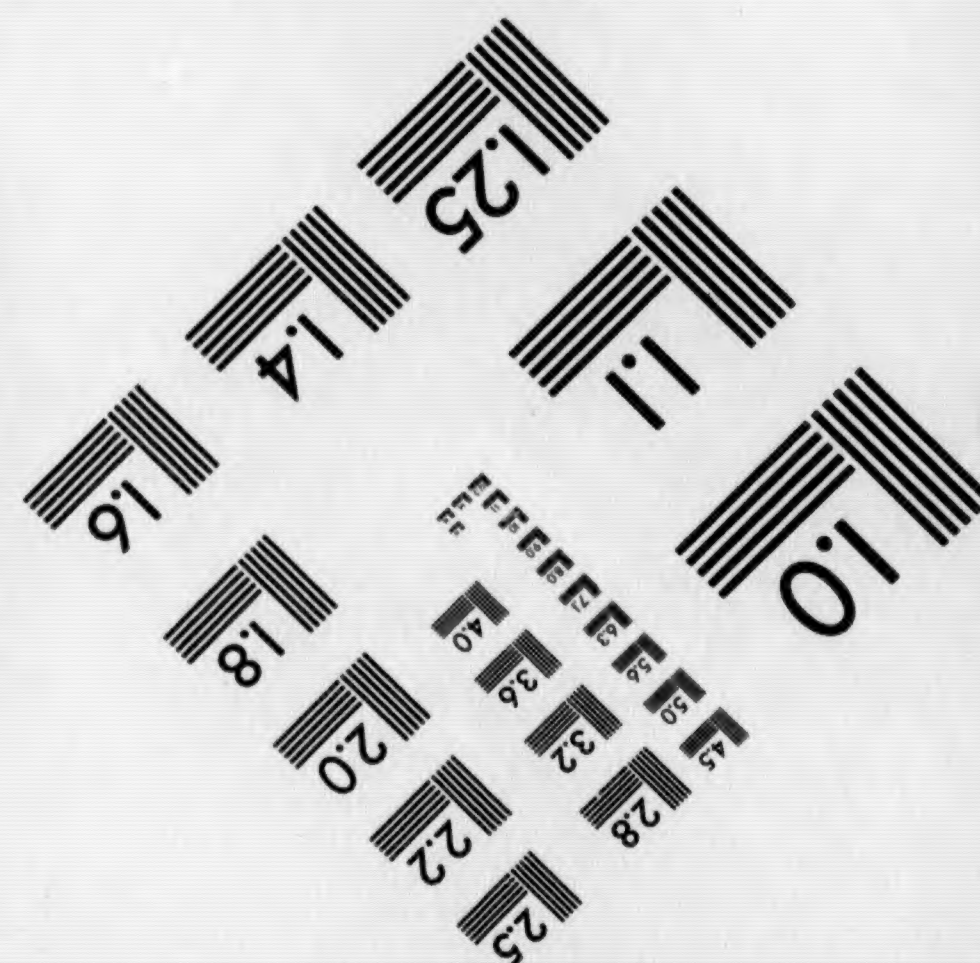
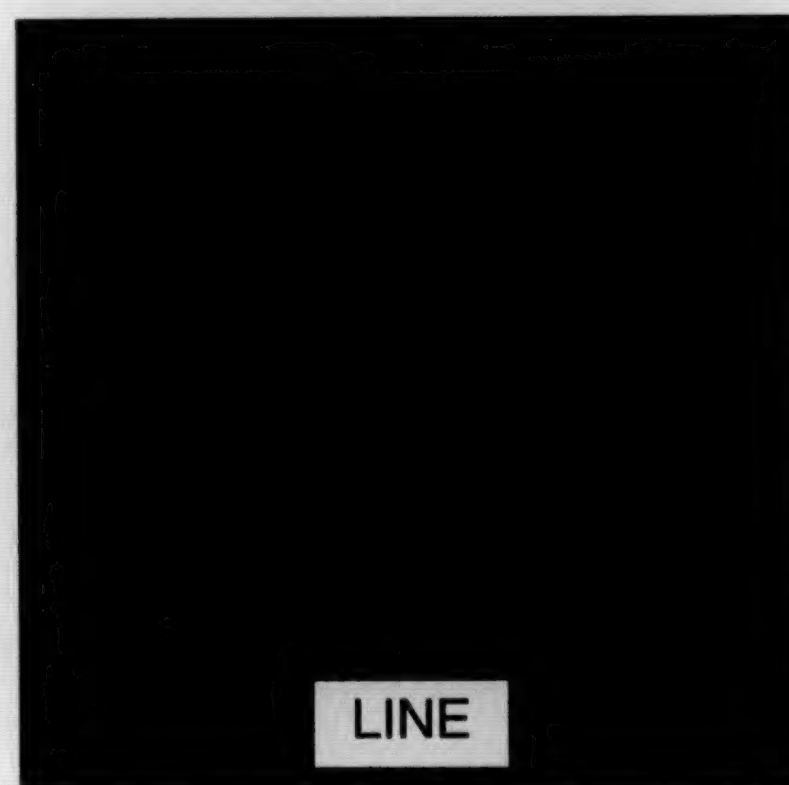
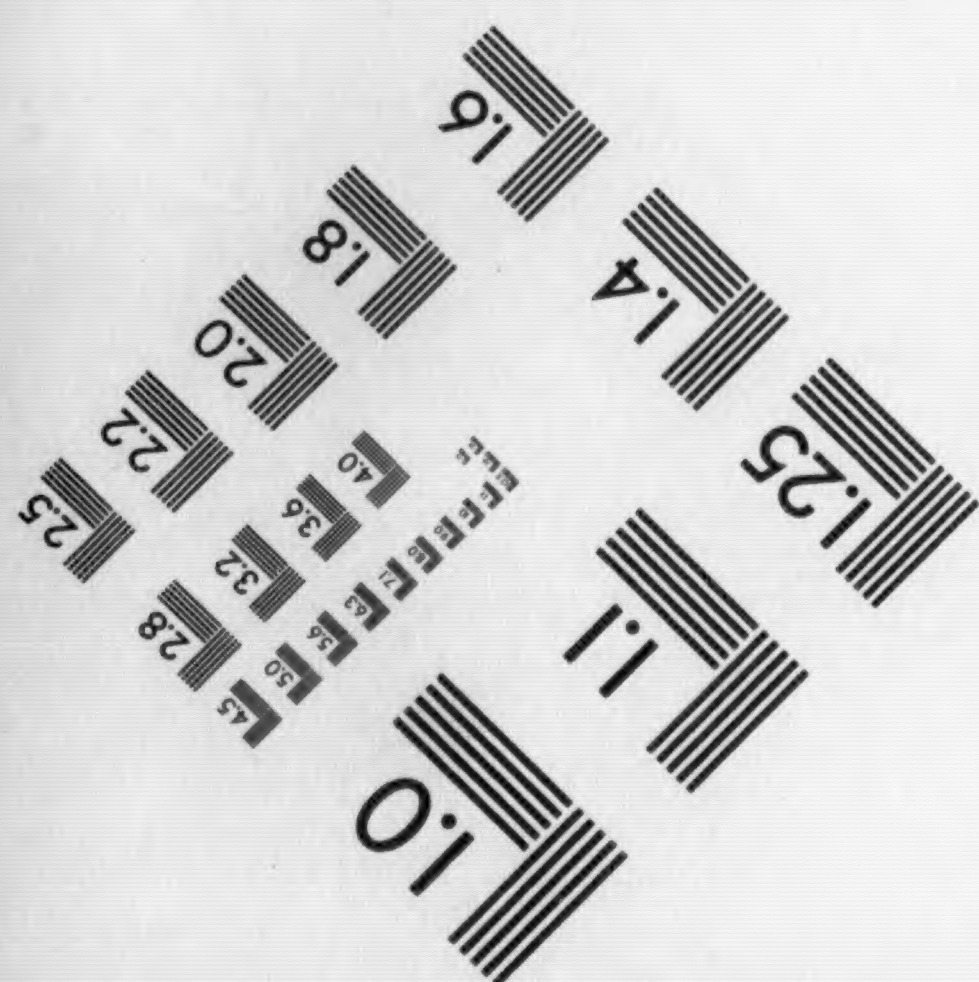
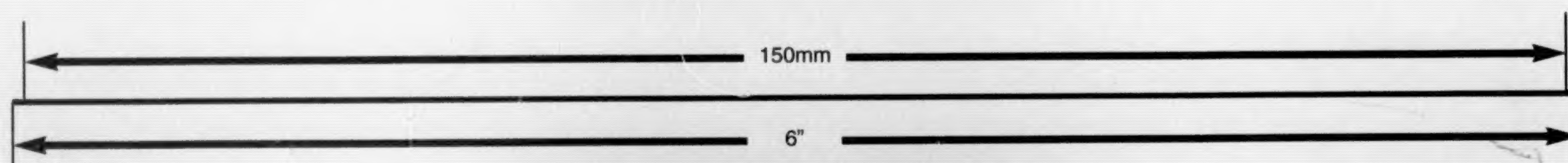
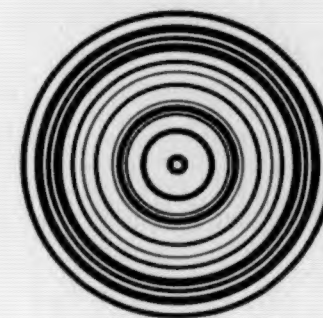
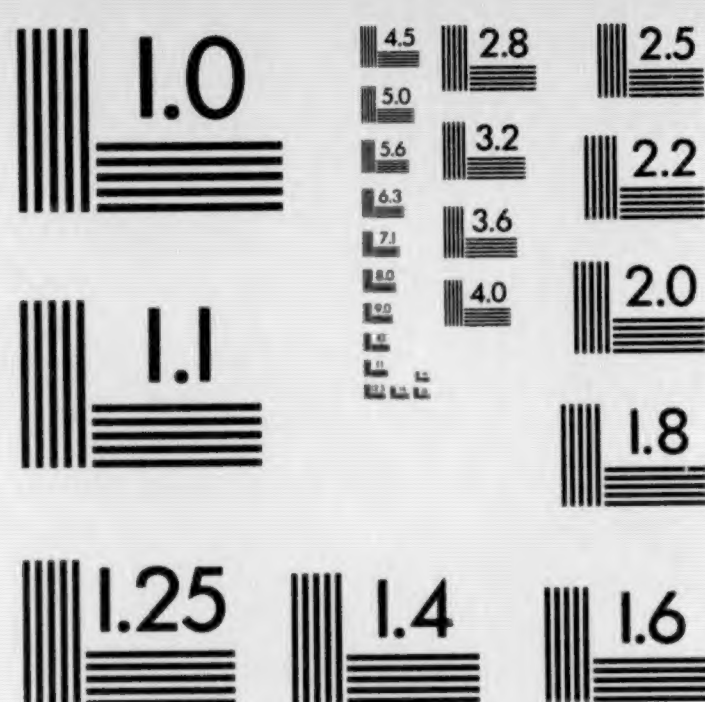
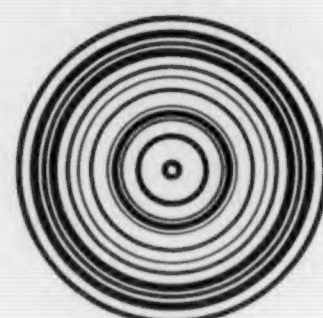
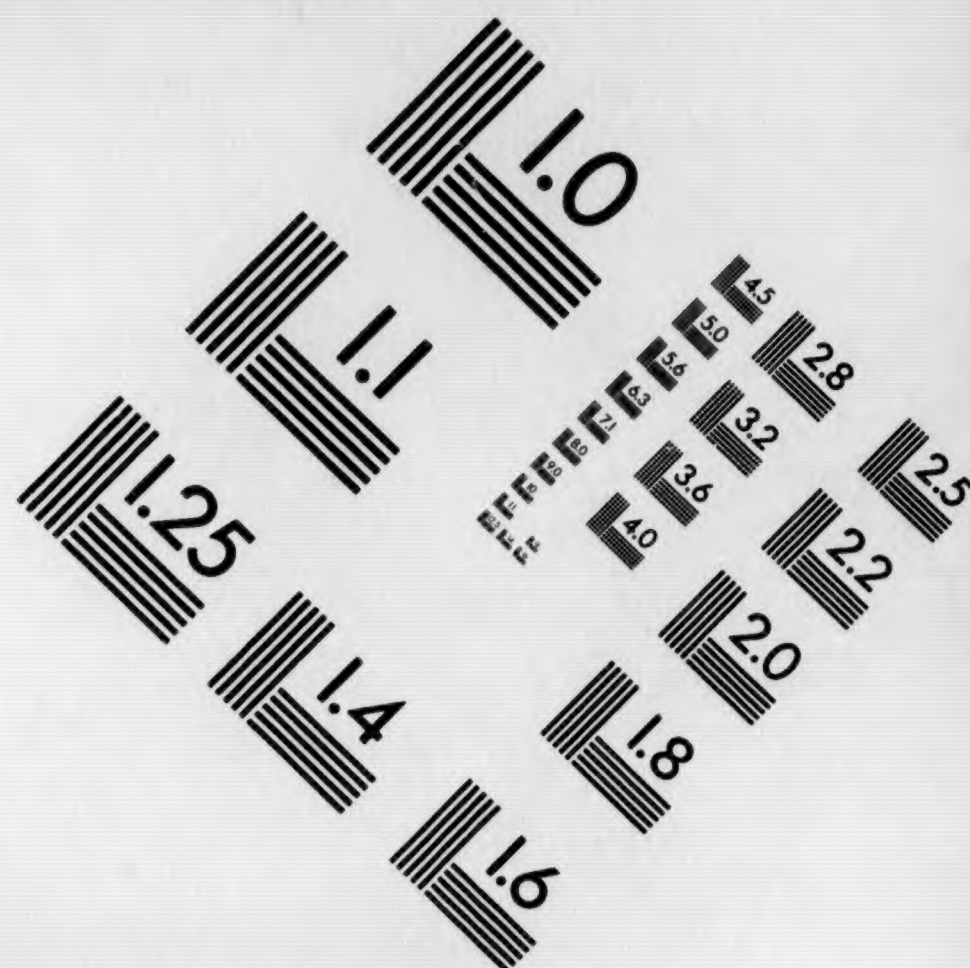
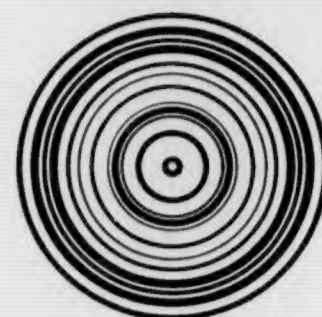
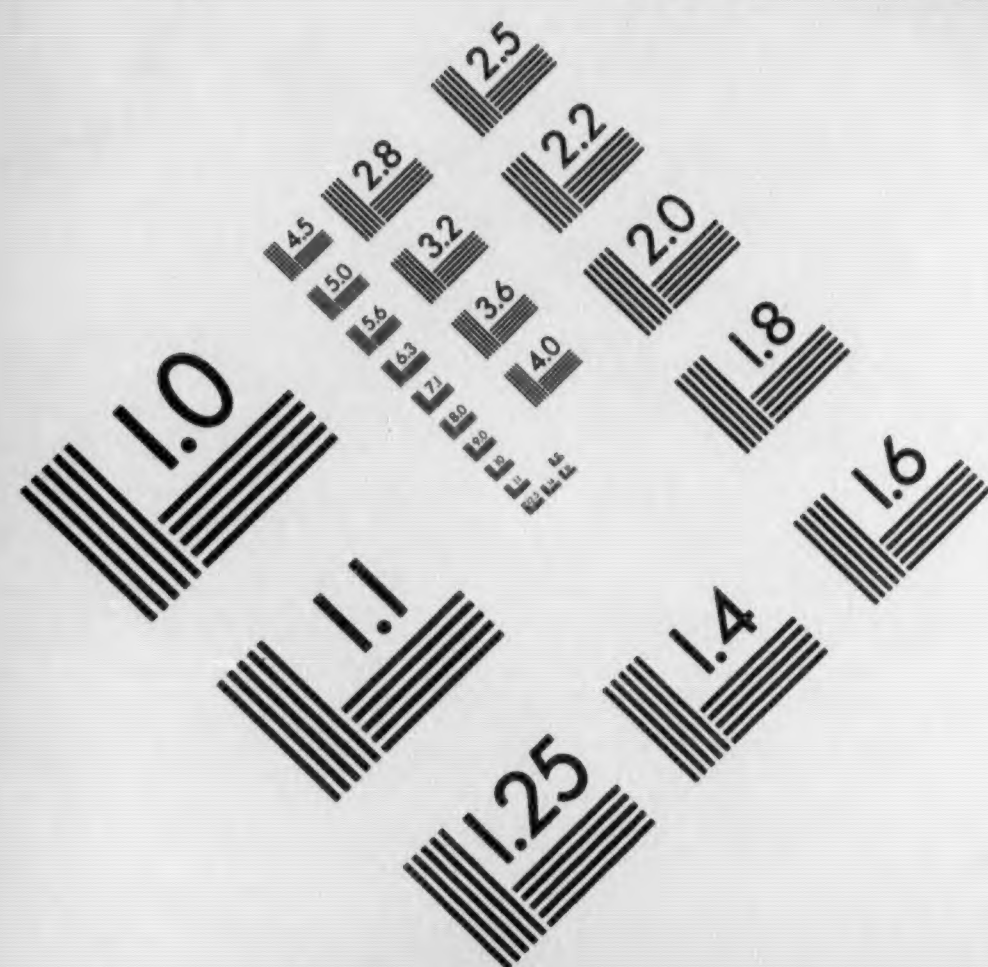

START

CONTROL TEST TARGET for Kodak Quality Monitoring

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww

Note: This target is intended for routine quality control checking and uniformity.

It is not to be used for certification of meeting any ANSI or ISO Standards for image quality requirements.

Note: To record background density, use a blank sheet of white paper.

Document Imaging
EASTMAN KODAK COMPANY
Rochester, New York 14650
1-800-232-8811

DOCUMENT
IMAGING

 Permalife
EXPOSITION CONTENT

Microfilmed 2005
By the
Center for Jewish History

For
YIVO Institute
For Jewish Research

NEW YORK, NY

Reproduction may not be made
without permission.

YIDDISH DRAMA

PRESERVATION

PROJECT

YIVO
LIBRARY

REEL

Y-2005-1909.11

Sholem Aleichem.

**Der get: stsenes fun'm
amoligen idishen leben, in eyn
akt un dray bilder.**

In : Dramatishe shriften.

Nyu York, 1937, c1917.

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET
YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2005- 1904.11

Sholem Aleichem, 1859-1916.

Der get: stsenes fun'm amoligen idishen leben, in eyn akt un dray bilder.

In : Dramatishe shriften. Spetsyele "Morgn-frayheyt" oyseg.

Nyu York : Morgn-frayheyt, 1937, c1917.

Pp. 1-39.

Ale verk fun Sholem-Aleykhem ; 5

1. Yiddish drama.--lcsh

I. United States-New York-New York II. Sholem Aleichem, 1859-1916.

Works. 1937 ; 5.

ID : NXYH01-B20733

CC: 9114 DCF: [HBR]

CALL #: /12426

Reduction ratio

x 10.0

1/12426

אלע ווערק פון שלום-עליכם

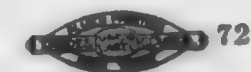
דראמאטישע שריפטען

ספעציעלע "בארגן-פרייהיים" אויסגאבע, ניו יארק, 1937

דראמאטישע שריפטען

Copyright 1917 by Olga Rabinowitz (Sholom-Aleichem), New York

PRINTED IN THE UNITED STATES OF AMERICA

אינהאלם

7	דער גמ
41	צעזעקט און צעשפרייט
90	א דאקטאר
117	מענטשען
151	דאס גרויסע געווינס

דער גמ. סצענעס פונים אמאליגען איד-
שען לעבען. אין איין אקט און דריי בילדער.

געשריבען אין יאהר 1887.

די פארשוינען:

שרה חנצ'י, "אין אשת חיל".
ראובן-הערש, איהר מאן, א יודע ספר.
עטעל, זייער באכטער, א יוג וויבעל.
מאטעל, זייער איידעם, א פיינער יונגערמאןמשיק.
לוי-בנימין, א יונגערמאן א באכיל, באטעל'ס א חבר.
רב שלום שדכן, א איד א שדכן.
רב ארקע, דער רב פון שמערטעל.
פרומע-ליבע, די רבצין.
רב זכריה, א סופר, א איד מיט א גרינער שאל.
אידעל דער שמש, א ריהרענדיג אידעל מיט אין אויג.
צוויי עדות.
א מנין אידען.

די געשיכטע קומט פאר אין א קליין שמערטעל איד'ס
פאריגען יאהרהונדערט.

דאס ערשטע בילד.

אין א געווענהליך צימער, פשוט מעבלירט, אויף דעם אלטען
אידישען אופן, זיצט ביי א גרויסען פיערעקעכיגען טיש, אויף
א בענקעל, ראובן - הערש איבער א ספר פון די
הויפט געספריס, שטארק פערטיעפט. ביי דער הרובע
זיצט שרת-הנצי און ארבייט א זאק מיט גרויס מחירות,
און דאס קניילעך בוימזאגאל קאממעט זיך ביי איהרע פיס
אויף דער ערד; זי איז פערטיעפט אין דער ארבייט און קוקט
אויף די דרעטלעך, וואס טאנצען ארום אין איהרע פינגער.

1.

שרת-הנצי און ראובן-הערש.

שרת-הנצי (צעהלט די אויגלעך פון זאק). איינס, צוויי,
דריי, פיער, פינף... ראובן-הערש! זעכס, זעבען, אכט, ניין,
צעהן... ראובן-הערש!

ראובן-הערש (הויבט אויף די אויגען פון דעם ספר). הא?
שרת-הנצי. האק דיר אין קאפ אריין! צעהן מאל
דארף מען דיר רופען. ביז דו וועסט זיך א מאל אנרופען.

ראובן-הערש. וואס-זשע איז דארטען?

שרת-הנצי. וואס זאל זיין? גאר ניט! ער האט זיך
אנגערעדט מיט'ן געניידעם, מע זאל מיר א לעבעדיגע אריינטרייבען,
שונאי ציון, אין דער ערד אריין - און גענוג.

ראובן-הערש. שא, א נייעם! וואס נאך וועסט דו
זיך אויסטראכטען?

שרת-הנצי. אויסטראכטען? איד טראכט זיך אויס?
איא, ראובן-הערש? ווער איז גערעכט? דו מיט דעם געניידעם
דיינעם! ווער איז א הולטייקע? איד! ווער ווערד אויסגעריסען,
אויסגעריסען זאלט איהר ווערען? ווער פרוירט א נאנצען טאג אין

קלייט, אויסגעפרוירען זאלט איהר ווערען אלע איינציגווייז? — אלץ איך! אלץ איך! און אז סע קומט צו עפס, בין איך די שלעכטע! געה, הארעווע, קרייך אין דער ערד! א שענעם כבוד קאן מען זיך פון איך דערלעבען, ברענען זאלט איהר אויפ'ן פייער, ווי מיר ברענט דאס פנים, רבונג של עולם! אז טאג ווי נאכט ווייסט מען נאר זיצען איבער די שענע ביכלעך און פאטשקען אין די גאזעטען! און אז איך קום פון מארק, קוקט מען אויף מיר, ווי אויף דעם הונט, און מע סוד'עט זיך מיט דעם ווייב, און מע שושקעט זיך מיט איהר — שרשרשו, שרשרשו... וואס שושקעט ער זיך מיט איהר? הא? דו מיינסט, איך ווייס ניט, אז ער רעדט פון מיר? האסט מורא, איך הער ניט? וואס פאר סודות איז דא פאר א שוויגענער? איך פרעג דיר, וואס האט זיך איין איידעם צו בעהאלטען פון א שוויגענער? ראובן-הערש? ראובן-הערש! (מיט א קוועטש). ראובן-הערש!

ראובן-הערש (תאפט זיך אויף). הא?

שרה-חנצי. האק דיר אין מוח! איך רעד און רעד, ווער צעזעצט דערענדיג, און ער "האקעט" און "האקעט", גלייך ווי א הונט בילט! אין מיר ווערד מיין גאל צעפלאצט, מיין בלוט ווערד איבערגעזאדען, ווי איין אקרייף — און ער זיצט זיך מיט א גלאטען לונג און לעבער איבער די ספרים'לעך, און איך האווקע און האווקע, טאמער ווייסט דו וואס? אפנים, די ספרים'לעך זענען ביי דיר טהייערער פונ'ם ווייב? דאס איז דאך אין גאנצען דיין חיות! און ווער פאהרט אויף א יאריד?—שרה-חנצי! ווער ווארגט זיך מיט א קארטאפלי פאר א גאנצען טאג, דערווארגען זאלסט דו ווערען, ליעבער גאט? — שרה-חנצי! ס'זאל איהם אנהויבען, אשטיינער, אהרען, וואס דער שענער געניידעם זיינער, ברענען זאל ער, פאטשקעט מיך אויף די גאזעטען... ראובן-הערש! (בווגט זיך אן צו איהם, אין אויהער אריין). ראובן-הערש! ראובן-הערש! ראובן-הערש!

ראובן-הערש (רייסט זיך אפ פונ'ם סט). הא? הא? הא?

שרה-חנצי. קוק אז אביסעל א האקען — האק דיר אין מוח! איך רעד פון דיין תכשיט, פונ'ם געניידעם דיינעם רעד איך, פערחאפט זאל ער ווערען!

ראובן-הערש. וואס האסט דו צו איהם? וואס האט ער דיר געטהאן?

שרה-חנצי. וואס, האסט דו געוואלט, זאל ער מיר טהון? ער זאל מיך שלאגען? ס'איז גענוג דאס, וואס ער בא-שרייבט מיך אויף די גאזעטען!

ראובן-הערש. ווער האט דיר געזאגט, אז ער בא-שרייבט דיר אויף די גאזעטען?

שרה-חנצי. וואס דען ליגט ער טאג ווי נאכט ביי לאה-דוואס'ס געניידעמעל, וואס שרייבט אין אלע בלעטער? צענויפ-געקאמפאניעט זיך מיט א שארלאטאן א שרייבער, און נאר מע לאכט, און נאר מע ראהאטשעט זיך, און אז מע דערועהט מיך, ווערד מען אנשטומט, שטום און קרום זאלען זיי ווערען פאר כל-ישראל!

ראובן-הערש. כלעבען, דו טשעפעסט זיך אומויסט, מאטעל איז א יונגערמאן א גאלד! אזא יאהר אויף מיר.

שרה-חנצי. אמן, אזא יאהר אויף איך ביידען!

ראובן-הערש. ער איז א יונגערמאן, וואס קאן נאט לערנען, און לייענען, און שרייבען, און... און... און...

שרה-חנצי. און... און... און! ... איך דארף ניט האבען קיין שרייבער, וואס זאל מיך באשרייבען! באליאפען!

ראובן-הערש. טשעפע זיך אפ, ער האט דיר ניט אפילו אין זינען!

ש ר ה - ח נ צ י . וואס איז ! סע שטעהט איהם אפשר נים
אז ? איד דארף אויף כפרות זיין איידעם, וואס קען צופיעל און
פארשטעהט צופיעל און ווייסט צופיעל !

ר א ו ב ז - ה ע ר ש . וואס-זשע אהרט עס דיד, אז ער קען
צופיעל און פארשטעהט צופיעל און ווייסט צופיעל ?

ש ר ה - ח נ צ י . אהרען אהרט מיד נים ; לאז ער זיך אג-
צינדען ! אבי ער זאל מיד לאזען צורוח. נים פאטשקען מיד אויף
די גאזעטען !

ר א ו ב ז - ה ע ר ש . ווער האט דיר געזאגט, אז ער פאטש-
קעט דיד אויף די גאזעטען ?

ש ר ה - ח נ צ י . וואס דען טהוט ער טאג ווי נאכט ביי לאה-
דוואס'ס געניידעמעל, וואס אלע ווייסען, אז ער פאטשקעט אויף
די קרויטבלעטלעך, מיין איד אויף די גאזעטען ?

ר א ו ב ז - ה ע ר ש (ארויס פון די כלים). א מעשה אהז
איין עק מיט דיר ! עס וואלט טאקי געווען א מצוה, כלעבען, מע
זאל דיד טאקי באשרייבען איז די גאזעטען, און גוט באשרייבען,
אזוי אז דו זאלסט האבען צו זינגען און צו זאגען !

ש ר ה - ח נ צ י (רויט פאר כעס). נים דערלעבען וועט איהר
דאס ביידע ! נא דיר א מתנה ! (פראגט איהם אונטער א פויג).

ר א ו ב ז - ה ע ר ש . עס געזונד ! (נעמט דעם ספר אונטער
דער האנד און געהט ארויף, טהוט א זעץ מיט דער מהיר, פונ'ם אנדערען
חדר לויפט אריין עס ע ל).

2

ש ר ה - ח נ צ י און ע ט ע ל .

ע ט ע ל (איבערגעשראקען). וואס איז דער טאטע אזוי איז
כעס ?

ש ר ה - ח נ צ י . ווייסט איהם דער שווארצער יאהר ! דו
קענסט איהם נים, דעם כהן ? ער וויל נים ליידען, למאי דין
מאטעל איז נפשיאחת מיט דעם שארלאטאן.

ע ט ע ל . מיט וואסער שארלאטאן ?

ש ר ה - ח נ צ י . אט מיט לאה-דוואס'ס געניידעמעל, מיט
לויבנימינ'ען.

ע ט ע ל . מיט וואס איז לויבנימין א שארלאטאן ?

ש ר ה - ח נ צ י . איד ווייסט, מיט וואס ? ער וויל נים, דער
טאטע דיינער, אז דין מאן זאל זיין באקאנט מיט א שליס-מזל,
וואס פאטשקעט אויף די קרויטבלעטלעך, שרייבט אויף די גאזע-
טען מיין איד... ער וויל נים ליידען, דער טאטע דיינער, וואס די
שטארט האלט דיד אין מויל, דיד און דין מאן.

ע ט ע ל . מיין מאטעלען ?

ש ר ה - ח נ צ י . דין מאטעלען ! וואס, מיינסט דו, איז דין
מאטעל ? א בשר-דאס גלייך מיט אלע.

ע ט ע ל . וואס-זשע זאגט מען אויף מיין מאטעלען ?

ש ר ה - ח נ צ י . מע זאגט... וואס א שטארט קאן זאגען !
מע שמועסט, אז ער ליגט טאג ווי נאכט ביי לאה-דוואס'ס נישט
אזוי צוליעב דעם איידעם, ווי צוליעב עמיצען אנדערש.

ע ט ע ל (אויפגעקעגט). למשל, צוליעב וועמען ?

ש ר ה - ח נ צ י . איד ווייסט, צוליעב וועמען ? ווייסט זיי
דער רוח אלעמען !

ע ט ע ל (לאכט מיט יאטשערקעס). חא-חא-חא ! לעדינגער-
ערס, פוסטעפאסניקעס, רכילות'ניקעס ! האבען שוין נים וואס
אויסצוטראכטען !

ש ר ה - ח נ צ י . אז מע קלינגט, איז א חגא... ווענט האבען
איהרען, גאסען האבען אויגען !...

ע ט ע ל (אויסער זיד). הערסט דו מאמע? אט די, וואס זיי קאנען זאגען אזא זאך, מעג זיך זיי שטעלען דאס מויל אויף א זייט! א חדוש איז מיר נאר אויף דיר, מאמע, אז דו זאלסט קאנען גלויבען זעלכעם אויף מיין מאמעלען.

ש ר ה - ח נ צ י. זעה נאר, ווי זי פארציהט איהם אביסעל אויף א שטריקעלע: מ א ט ע ל ע! מאטעלע! וואס איז דארט איעלכעס? דו מיינסט, אז ער געהט טאטי אויס נאך דיר, טאכטער, אזוי ווי דו נאך איהם?

ע ט ע ל. מאמע, דו האסט אין איהם א גרויסען מעות, מאטע! דו קענסט איהם ניט! ער איז...

ש ר ה - ח נ צ י. אזוי? הייסט דאס, ווייסט דו מעהר פון מיר? גוטע יאהרען! אז אדאן וועה דער מאמע! ניטא וואס צו רעדען! מיין טאכטער ווייסט מעהר פון מיר! זי איז די חכמה! זי ווייסט אלעס! נאר איך ווייס נאר ניט! איך בין דער נארר! איך בין די בהמה!...

ע ט ע ל. ווער זאגט דען, מאמע? איך זאג נאר, אז אזא יונגערמאן, ווי מיין מאמעלע...

ש ר ה - ח נ צ י (נעמט די הענד פארטאקאס). נו?

ע ט ע ל. אזא יונגערמאן, ווי מיין מאמעלע, דארף מען אויספאהרען די גאנצע וועלט, וועט מען נישט געפינען...

ש ר ה - ח נ צ י (קאמטעט זיך). חא-חא-חא-חא-חא! אזוי? דאס האט ער דיר אזוי איינגערעדט? איא? נו, גלויב איהם, טאכטער! ער האט דיר אפשר געשווארען אויך? חא-חא-חא-חא! האסט זיך איז איהם אביסעל צופיעל איינגעגלויבט, פיהרט ער דיר ביי דער נאז. ווען דו זאלסט זיך צו איהם אזוי צוקומען, ווי איך קוק זיך צו, וואלסט דו אפשר אויך געזעהן דאס, וואס איך זעה.

ע ט ע ל. וואס זעהסט דו אויף איהם אזעלכעם, מאמע?

ש ר ה - ח נ צ י. איך זעה? הלואי וואלט קיינער ניט זעהען! מע זעהט שוין!

ע ט ע ל (דערשראקען). וואס זעהט מען? ווער זעהט? וואס האט מען געזעהען?

ש ר ה - ח נ צ י. מע האט געזעהען דאס, וואס קיינער דארף ניט זעהען.

ע ט ע ל (צעקאכט). מאמעניו! הארצעניו! ליובעניו! איך בעט דיר, זאג מיר, וואס האט מען געזעהען?

ש ר ה - ח נ צ י. אזוי? ווילסט דו טאקי, אז איך זאל דיר זאגען? א שענער כבוד פאר דער מאמע דיינער! לאזען דיר אגדערע זאגען, טאכטער מיינע!

ע ט ע ל (וויינט). דו מוטשעסט מיד, מאמע! איך בעט דיר, זאג מיר חאטש איין ווארט, חאטש א האלב ווארט! איך בעט דיר, מאמעניו! הארצעניו! נשמה'ניו!

ש ר ה - ח נ צ י. וואס זאל איך דיר זאגען, וואס? וואס האסט דו זיך צוגעטשעפעט צו מיר? געה, לאז ער דיר זאגען, וואוהין געהט ער אלע טאג נאכ'ן דאווענען?

ע ט ע ל. וואס הייסט וואוהין? צו לויבנימין, צו לאה-דוואסי'ס איידעם; דארט לערנען זיי צוזאמען, לייענען גאנצעטען... ש ר ה - ח נ צ י. חא-חא-חא! אזוי טאקי? ווער האט דיר געזאגט? מע לערענט דארט אינאיינעם און מע לייענט גאנצעטען?

ע ט ע ל. וואס זשע דען טהוען זיי? אדרבה, זאג, מאמע, לאס איך אויך וויסען!

ש ר ה - ח נ צ י. פון וואנען זאל איך וויסען? איך געה איהם נאר, צי וואס? איך האב מעהר נישט וואס צו טהון, נאר גאכקען דעם געניידעם מיינעם, וואוהין ער געהט — איך זאג דיר! פראמענע מעג ער געהן ניט נאר צו לאה-דוואסי'ס טאכטער!

טער — אפילו איז דער ערד אריין, אהרם מיד אויף ניט, אבי מיר
און מיין קינד זאל ניט שאדען!

ע ט ע ל . מאמע! דו ווייסט נאר ניט וואס דו רעדסט!
וואס יענער וועט דיר דערצעהלען פומנות, נעכטיגע טעג...

ש ר ה - ח נ צ י (מיס פייער). הער נאר, טאכטער מיינע
שוין לאנג ביזט דו געווארען אזא פרעסטארעץ, וואס דו דערצעהלסט
מיר מעשיות? וואס מאכסט דו מיר אוועק מיט דער האנט:
„פומנות“! איך דארף זיך ביי קיינעם ניט נאכפרעגן! איך
פרעג נישט ביי קיינעם; מע קומט צו מיר אין קלייט אריין און
מע דערצעהלט מיר — זאל איך מיר פארשטעלען די אויהרען?
מאהל דיר, אז אד און וועה איז מיר, אז איך זיין און הער אויס
אט די אלע שענע מעשיות! איך בין דאך מעהר נישט ווי א
מענטש. נו, א מאמע איז מסתמא נישט איינגענומען, אז מע רעדט
אויף איהר קינד. יענעם דאס מויל פארשטעלען קאן איך ניט, און
נעהן זיך אפקריגען מיט יעדען בעזונדער בין איך אויף ניט משה
מחויב. ווי זאגט מען: „שניין די נאז און שמיר דעם פנים“...
ס'איז מיר אוראי גוט, זאג איך דיר!

ע ט ע ל (אויסער זיך). עמיצער האט דיר אויסגעקלערט א
נעכטיגען טאג, אוראי א שונא מיינער, און דו גלויבסט!

ש ר ה - ח נ צ י (הויס). אויסגעקלערט? א שונא? א,
כשר'ע בהמה'לע! געה הער, וואס מע רעדט אויף דער גאס, איז
אלע הייזער! די גאנצע שטאדט האט צו טהון מיט מיר — זאגט
זי א שונא! מיר ליגען ביי יעדען און מויל, קינד און קייט ווייסט
פונ'ם סוד. יעדער בעזונדער ווייזט אויף מיר אז מיט'ן פינגער,
און איז שוהל הער איך הינטער מיינע פלייצעס, ווי מע שושקעט
זיך און מע לאכט — און זי זאגט מיר, אז ע מ י צ ע ר האט
אויסגעטראכט! יענער הענגט זיך לאהדוואס'ס טעכטערעל
אויפ'ן האל, און זי זאגט: אויסגעטראכט!
ע ט ע ל (וויינט). ס'אליגען, מאמע, ס'אליגען! ס'אליגען!

8

די זעלבע און מאטעל.

מ א ט ע ל (לויפט אריין א דערשראקענער). וואס איז? וואס
שרייסט דו, עטעלע? דו וויינסט? וואס וויינסט דו, עטעלע? (נעמט
זי אן ביי דער האנד, קוקט ביז אויף דער שוויגענער).
ש ר ה - ח נ צ י (שמעקט אויף). קוק איהם אן אביסעל, ווי ער
מאכט דעם אנשטעל! א נעכטעל, גאט די נשמה שולדיג... נעמאכט
א תל פון מיין קינד, אוועקגעקוילעט, אראפגענומען דעם קאפ —
און האט א פאטעפאלנעסט פרעגען, וואס זי וויינט?! רוצה! קור-
לער! מלאכהמות איינער! זאג מיר, מיט וואס אטוועטשאיעסט
דו מיר פאר מיין קינד? פאר מיין קינד, פאר מיין אויג אין קאפ?
וויין, טאכטער, וויין! וועה איז דער מאמע דיינער! (תאפט די
ארבייט, געט ארויס און מהוט א קלאפ מיט דער פתיר).

4

מאטעל און עטעל.

מ א ט ע ל (נעמט אן עטלעך ביי ביידע הענד און וויל איהר געד
בען א קוש; זי לאזט זיך ניט און הערט ניט אויף צו וויינען). עטעלע!
טהייערע מיינע! זאג מיר, וואס איז דא אזעלכעס? וואס וויינסט
דו? איך בעט דיר, נשמה מיינע! זאג מיר! נו, זאג האטש איין
ווארט! האטש איין ווארט!

ע ט ע ל (געגעקט זיך פאר געווייזן). אוי, לאז מיר! לאז מיר!
אוי, געה אוועק פון מיר! אוועק! אוועק! (שמעקט איהם
אפ פון זיך).

מ א ט ע ל (מרעם אפ אביסעל, בלויבט שמעקן, לאזט אראפ דעם
קאפ, לעגט צענויף די הענד און בלויבט אין א מראגישער פאזע). רבונג
של עולם! רבונג של עולם! (געקט צו נענטער צום ווייב). עטעלע עטעלע!
נאכ רחמנות!... עס ווייזט אויס, אז די שוויגענער האט שוין וויעדער

אנגערערט אויף מיר... עטעל! למאי זאלסט דו פון מיר פארבאר-
נען? ערשט נעכטען האסט דו מיר געשווארען, אז וואס מע וועט
דיר זאגען, וועסט דו מיר באלד דערצעהלען... אז דו וועסט שוין
מעהר קיין שלעכטס אויף מיר נישט גלויבען... אז צווישען אונז
וועט תמיד זיין א הייליגע ליעבע אויף אייביג... און אצינד, מיין
טהייערע, שמעה איד פאר דיר און בעט רחמים, זאלסט האטש
איין קוק טהון אויף מיר, האטש איין ווארט מיר זאגען, ווילסט דו
נישט, עטעל! וואו זענען דייע שבעות? וואו זענען דייע נעכט-
גע הבטחות, עטעל? (ער האפט זי ארום און סתם זי א קוש, זי
רויסט זיך אויס פון זיינע הענד מיט בעס).

ע ט ע ל. אוועק! אוועק צו לאהדוואס'ס טעכטערעל!
אוועק פון מיינע אויגען!

מ א ט ע ל. (ערשטוינט). צו לאהדוואס'ס טעכטערעל? וואס
הייסט דאס און וואס בעדייט דאס? וואס איז דאס פאר א נייעם,
הא?

ע ט ע ל. (מיט הארץ). א נייעם, זאגסט דו? געה הער, וואס
די שטאדט רעדט!

מ א ט ע ל. די שטאדט רעדט! וואס רעדט די שטאדט?
אדרכה, לאס איד אויך וויסען?

ע ט ע ל. דו פרעגסט נאך? הא? וואס געהסט דו אהין
אלע טאג? דו מיינסט, דו נארסט מיר אפ? מיין ניט, אז איד
בין אזא נאָרר, ווי דו מיינסט, א, איד ווייס שוין! איד ווייס שוין!
צו לויבנימינ'ען געהסט דו? איא? צו איהר, צו לאהדוואס'ס
ק ר א ס א ו ו י צ ע מיט דער רויטער נאָז... א א א !!! (זי
האט אויף זיך די האַר און איז אויסער זיך).

מ א ט ע ל. (האפט זי ביי די הענד, נעמט זי ארום מיט הייסע
פלאס-פוייערדיגע קושען). עטעל! לויבעניו! וואס רעדסט דו?
איד? איד? צו לאהדוואס'ס טאכטער? צו אט דער דאזיגער?

איד וועל דיר פארבייטען אויף לאהדוואס'ס טאכטער? דיר?
מיין קעצעלע? מיין נשמה? מיין לעבען? מיין... איד... א, איד
ווייס שוין, פון וועמען דאס וואכסט! איד ווייס שוין! דאס האט
זי אויסגעטראכט! זי! די שוויגער! יא, איד ווייס שוין! איד
ווייס שוין! א, זי וויל אונז צעשיידען! זי וויל מיר אין דער ערד
אריינשרייבען א לעבעדיגען! זי האט זיך גענומען אויף מיר!
ערשט היינט אין דער פריה האט זי מיר דערצעהלט און אנגערעדט
אויף דיר כל הצרות! אז דו האסט זיך איהר געקלאגט אויף מיר,
אז דו קאנסט מיר ניט אנקוקען, אז לויבנימין האט א שען קול און
קאן זינגען און איד ניט; אז לויבנימין... נאר איד גלויב ניט, און
דו גלויבסט! איד זשאלעווע דיה, און דו מיר — ניט, איד האב
דיר ליעב און בין דיר געטריי בין לעצט, און דו האסט אפילו קיין
קאפ רחמנות ניט אויף מיר! ... דו האסט מיר געגעבען א שבעה,
אז דו וועסט מיר אייביג ליעב האבען, תמיד גלויבען; צום סוף,
ווילסט דו אפילו אויף מיר קיין קוק ניט טהון... א! איד בין דער
אומגליקליכסטער מענטש אויף דער וועלט! (פאלט אויף א בענקעל
און וויינט).

ע ט ע ל. (געהערצט צו איהם און וויל איהם טהון א קוש; ער
לאזט ניט). מאטעלע! גאט איז מיט דיר! טהו אויף מיר א קוק —
דאס בין איד! דו ווילסט מיר ניט? מאטעלע! מאטעלע!

מ א ט ע ל. (פאלט איהר אויף דעם האלד). עטעלע!...

ע ט ע ל. (מע קושט זיך). מאטעלע!...

מ א ט ע ל. (קושענדיג). קעצעלע!

ע ט ע ל. (קושענדיג). קאטעקעל!

מ א ט ע ל. (קושט זי). נשמה מיינע!

ע ט ע ל. (קושט איהם). לעבען מיינס!

מ א ט ע ל. (קושט זי). מיין ענגעל!

ע ט ע ל. (קושט איהם). מיין הארץ!

מ א ט ע ל . און דו האסט זיך אויף מיר אזעלכעם געגלויבט.
הא?

ע ט ע ל . א, זיי מיר מוחל, מאטעלע! דאס לעצטע מאל!
מ א ט ע ל . זעה זשע, עטעלע, דאס לעצטע מאל!
ע ט ע ל . דאס לעצטע מאל! דאס לעצטע מאל!
מ א ט ע ל . שווער מיר!
ע ט ע ל . איד שווער דיר!
מ א ט ע ל . ביי דיין לעבען?
ע ט ע ל . ביי מיין לעבען!

ערע פונ'ם ערשטען בילד.

דאס צווייטע בילד.

1.

ראובן-הערש זיצט איבער א ספר אין דעם זעלבען צימער און איז
צעכט. ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן קוקט איהם גלייך אין די אויגען
ארויף.

ראובן-הערש און שלום ש ד כ ן .

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . וואס זענט איהר אזוי צעטראגען
וואס? מילא, וואס סע מאכט זיך וואס? אייער טאכטער איז נים
די ערשטע איז זי! איהר האט מורא האט איהר, זי וועט נישט
קריגען קיין אנדערע וועט זי? בראד איז נים אויסגעשטארבען
בראד!

ראובן-הערש . וואס רעדט איהר? איהר ווילט מיר
איינרעדען א קינד אין בויך? מאטעל איז א זעלטענער יונגערמאן;
א זעלטען קינד, כלעבען, א זעלטען קינד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . נו, ווער זאגט דען ווער? ער איז
אוראי נישקשה פון א יונגערמאן איז ער; נאר מסתמא איז דאס
נים איהר זיווג מסתמא...

ראובן-הערש . נישט איהר זיווג, זאגט איהר? וואס
איז? וואס געהט איהם אפ? איד פרעג אייד, רב שלום, מיט וואס
איז דאס נישט גלייך? אדרבה, זאגט איהר אליין! (רוקט זיך צו
צו איהם).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (רוקט זיך אפ). וואס קאן איד זאגען
וואס? נאט איז דער מזווג זיווגים איז ער. וואס קאן וויסען א
מענטש וואס?

ר א ו ב ז - ה ע ר ש (חאפט אן רב שלום'ן פאר די לאצען און
מריסעלט איהם). גאט איז מזווג זיוונים, זאגט איהר? א י ה ר
קאנט מיר אזעלכעס זאגען? א י ה ר ווייסט דאך יא, וואס דא
טהוט זיך, און ווילט מיר אפנארען? מיר? ? ?

ר ב ש ל ו מ ש ד כ ז (רויסט זיך אויס פון זיינע הענד א
דערשטאקענער). לאזט מיר צורוה לאזט מיר! וואס קעהר זיך
מיט מיר אן וואס? איד דארף קריכען צו יענעם אין קעשעניע
דארף איד? איד ווייסט גאר נישט איד!

ר א ו ב ז - ה ע ר ש (געהט ארום הין און צוריק) אוי, ווייסט
איהר נישט! איהר ווייסט גאנץ גוט פון מיין שלאק, פון מיין צרה!
איהר מאכט זיך גאר, אז איהר ווייסט נישט!

ר ב ש ל ו מ ש ד כ ז. יא, אבער וואס קעהר זיך דאס מיט מיר
צו וואס? מע האט מיר געשיקט רופען האט מען מיר — בין
איד געקומען בין איד: מע זאגט א גט, לאז זיין א גט לאז זיין...
ר א ו ב ז - ה ע ר ש (שמעלט זיך אפ). א גט, זאגט איהר?

ר ב ש ל ו מ ש ד כ ז (קאלמבלומיג). נו, פארשטעהט זיך, א
גט.

ר א ו ב ז - ה ע ר ש (א זעץ מיט דעם קולאק אין מיש אריין). איד
וויל נישט קיין גט! איהר הערט, רב שלום? איד וויל נישט קיין
גט! איד וויל נישט! איהר הערט, צי ניין?

ר ב ש ל ו מ ש ד כ ז. איד הער, איד הער: פאר וואס זאל
איד נישט הערען פאר וואס? "זי" וויל אבער, "זי"!

ר א ו ב ז - ה ע ר ש. ווער איז די "זי"? וואס איז פאר א "זי"?
וואס מיר זי, ווער מיר זי?...

ר ב ש ל ו מ ש ד כ ז. איד מיין, שרה-חנצי מיין איד: אייער
שרה-חנצי אייערע.

ר א ו ב ז - ה ע ר ש. שרה-חנצי? נו, און וואו בין איד?
ר ב ש ל ו מ ש ד כ ז. (בארשטאנעם מיט די פינגער אין מיש
אריין). דאס ווייסט איד נישט דאס.

ר א ו ב ז - ה ע ר ש. וואס הייסט, איהר ווייסט נישט? איד
וועל דערלאזען אזעלכעס ביי זיך אין שטוב? אזא רציחה איז
גאד נישט געהערט געווארען אויף דער האלבער וועלט! מע זאל
נעמען קינדער, אזעלכע צוויי טהייערע קינדער, וואס האבען זיך
ליעב דאס חיות מיט דער נשמה, און פלוצים אין מיטענדריינען
אפ'גט'ען זיי, צעשיידען זיי, צערייסען זייער גליק אויף אייביג!
פאר וואס? פאר ווען? פאר וועמענס זינד? (ער מריסעלט רב
שלום'ן פאר די לאצען).

ר ב ש ל ו מ ש ד כ ז (רויסט זיך אויס). וואס בין איד שול-
דיג וואס? וואס האט איהר צו מיר וואס?

ר א ו ב ז - ה ע ר ש (מיט גרויס פייער). אזא צאצאקע! אזא
יונגערמאן! נו, און איד וועל דאס צוועהן און אפשטוינען? הא?
וואס מיינט איהר זיך? איד בין דאך א פאטער! איד בין דאך
דער פאטער! איד האב עפּים אויף א שטיקעל דעה, צי ניין?
הא? איד וועל לאזען, מע זאל מיין קינד פיהרען פאר א קרבן?
און וואו בין איד — פרעג איד איד? רב שלום, וואו בין איד?
(ער וויל אנהאפען רב שלום'ן פאר דער לאץ).

ר ב ש ל ו מ ש ד כ ז (רוקט זיך אפ). איהר זענט גערעכט
איהר, וואס אמת איז אמת, רב ראובן-הערש. איהר זענט אוראי
גערעכט זענט איהר. הייסט געבען אביסעל בראנפען און עפּים
פארבייסען אויף. איד האב גאד היינטיגען פריהמארגען אין מיין
מויל נישט געהאט האב איד. (בעט מראגט אריין א פלעשעל וויין מיט
פארבייסען. רב שלום שדכן גיסט זיך אן א כוסה). לחיים, רב ראובן-
הערש, לחיים! לאז גאט געבען בעסערע געשעפטען לאז ער...
לחיים! לחיים! (ער מאכט א כוסה).

ר א ו ב ז - ה ע ר ש (גיסט זיך אן און נעמט א קאפ). לחיים,
רב שלום! לחיים טובים ולשלום! עך, ברודער, א פאהאנע וועלט!
פע, כלעבען, א פאהאנע וועלט! פע!... (מרינקט גאד א קאפ).
ר ב ש ל ו מ ש ד כ ז (א כוסה). פע, רב ראובן-הערש, פע,
פע!

ראובן-הערש (מרינקס נאך א קאפ). אבער נאר אויף איין
אנדער אופן פע, רב שלום!
רב שלום שדכן (מרינקס), זעהר פע! זעהר פע!
ראובן-הערש (נאך א קאפ). אבער טאקי, רב שלום, וואס
פע הייסט!
רב שלום שדכן (נאך אביסעל). פע, פע, פע! ביז'ן עס
אריין פע!

ראובן-הערש (אביסעל פערשטאכט). וואס ווייסט איהר,
רב שלום, ווי פע דאס איז! וויפיעל איהר ווייסט פע, איז אפילו
קיין שמינית שבשמינית, קיין צעהן-טויזענד-חלק אפילו! דאס
איז אזא מין פע, וואס זינט די וועלט שמעהט איז נאך אזא פע
ניט געווען!
רב שלום שדכן (מראת כהן): שאקעלט צו מיט'ן קאפ און
שמיכעלט). איך ווייס, רב ראובן-הערש! ס'איז שטארק פע! איהר
דארפט מיר ניט דערצעהלען איהר. איך האב אויך די אייגענע
מכה איך, פונקט אזא צרה פונקט, און אפשר נאך ערגער אפשר...
ראובן-הערש. דאך איז מיט א נאנג; ניט אזוי ווי ביי
מיר. אוי, וואס ווייסט איהר, וואס ווייסט איהר? קיינער ווייסט
ניט, רב שלום! אט דא ליגט דאס ביי מיר. (ווייזט מיט'ן פינגער
אויף דעם הארצען). אט דא, טיעף-טיעף! און פאר וואס? פאר
ווען? (בויגט איין דעם קאפ). שוין עטליכע און צוואנציג יאהר,
אז איך קום אפ אויף דער וועלט... עטליכע און צוואנציג יאהר
בין איך אין גיהנם... שבעה מדורי גיהנם... אויף הייסע סקאור
רעדעס בראטען מיין לייב... קאליסטראי, רב שלום, קאליסטראי
טרייבט זי מיר דריי מאל אין טאג... אהו א שום רחמנות... קיין
גוט ווארט כמעט פון דער ערשטער שעה... א ווערטעלע אויסצור
רעדען — עטליכע און צוואנציג יאהר! אט וואו מע דארף א
גט, רב שלום! (קוקט זיך פרום מיט שרעק). אט וואו מע וואלט
בערערפט ארויפפיהרען אויף א גט!...

רב שלום שדכן. אודאי גט! (גיסט אן א כוסה). ביי
מיר אויך די אייגענע צרה ביי מיר...
(עס קוסט אן שרה-חנני).

2

די זעלבע און שרה-חנני.

שרה-חנני (פליהט אריין, ווי א וויכער, און בלויבט שמשותק
אין מיטען שטוב; א פליעסע מיט די הענד). ראובן-הערש! וואס איז
דא ביי דיר פלוצים פאר א יום-טוב? גאט איז מיט דיר, ראובן-
הערש! וועסט צייט האבען נאך דעם גט פארטרינקען... (קוקט
אין דעם לעדיגען פלעשעל אריין). געמעגט איבערלאזען אביסעל אויף
שפעטער... וועסט נאך האבען גענוג צייט צו טרינקען. און איהר
אויך, רב שלום! אם ירצה השם, צום צווייטען קנס-מאל און צו
דער אנדערער חתונה ביי אונזער טאכטער... נאר לאז שוין גאט
געבען מיט מעהר הצלחה, ניט אזא געניידעם, ווי איהר האט מיר
געגעבען, רב שלום!...

רב שלום שדכן (לעפעשעט מיט דער צונג). איך בעט
אויך, שרה-חנני... איהר זענט דאך... א... א... איך מיין טאקי
באמת מיין איך... א... א... ווי זאגט ער... א... א... אשה
צנועה... א...

שרה-חנני (ווייזט זיי אויף דער סתיר, זיי געהען
ביידע מיט אראפגעלאזענע קעפ, און זי געהט זיי נאך). נו, געהט שוין,
זעהט! שוין אלץ פארטיג... דער רב האט געשיקט צו מיר דעם
שמש... דער גט איז שוין צום שרייבען... נו, ריהר זיך שוין, ראובן-
הערש, ריהר זיך! קוק איהם אז אביסעל, ווי ער פלאנטעט מיט
די פיס... אין מיטען דרינען זעצט מען זיך אוועק חלעפסטשען
וויין... (שטילערתייד). פיאוקעס זאלען טרינקען אייער בלוט בייד-
דע... האט זיך צענויפגעקאמפאניעט מיט דעם דאזיגען זולל-

וסובא'ניק און מע האט אויסגערעמט וואו ס'איז דא א שטיקעל לעקאד אין שאפע, עסען זאלען אייד ווערעם ביידע אייער לייב, זיסער גאט!...

3.

פריהער קומט אריין מאטעל, פאלט אויפ'ן בענקעל און בלויבט ויצען אין א טראגישער פאזע: באלד נאך איהם קומט אריין לוי-בנימין מיט א שמויכעלע.

מאטעל און לוי-בנימין.

מאטעל (וויינט און רייסט אויף זיך די האר). פארפינ-סטערט בין איך געווארען! אז אדאן וועה איז מיר, אז איך דארף מיין עטלעך געבען גט!

לוי-בנימין. וואס-זשע האסט דו געוואלט? אז עטעל זאל דיר געבען גט?

מאטעל. יא? דו לאכסט? דו טרייבסט קאטאוועס? אצינד?

לוי-בנימין. וואס דען? משוגענער, וואס קלאגסט דו? וואס האסט דו זיך צעיאחמערט, ווי א אירינע? אדרבה, זאג! מאטעל. וואס-זשע דען? טאנצען זאל איך?

לוי-בנימין. אוראי טאנצען!... דו ווערסט פטור פון אזא שוויגענער, ווי שרה-חנצי, מענסט דו געוויס געהן טאנצען... ווער קען זי ניט? איך בין באוואהרענט, אז דו וועסט דא אפויין נאך א האלב יאהר אין שטוב, וועט דיר דיין שוויגענער פאטשען, אזוי ווי זי פאטשט דעם שווער דיינעם, אט דעם עהרליכען טפש, וואס איז ערגער פון איהר, אז ער לאזט זיך אזוי טרעטען מיט די פיס. מאטעל. ס'איז דיר גרינג צו רעדען, יא. זאלסט אבער זיין אויף מיין ארט, וואלטסט דו...

לוי-בנימין. איך זאל זיין אויף דיין ארט, לעקיש, וואלט איך מיר אויפ'ן דריטען טאג גע'נט און נא'פטר'ט איין ערל

פונ'ם קאפ! איין מאל פאר אלע מאל! (ער שפאנט ארום איבער דער שטוב).

מאטעל (פערטראכט). זיך גע'נט?... נה, און עטעל? אדא, לוי-בנימין! וואס ווייסט דו, וואס ווייסט דו, ווי טייער, ווי ליעב זי איז מיר!...

לוי-בנימין (שפאנט ארום חין און צוריק). קוק איהם אז אביסעל, ווי ער מאכט דאס העויות, די ליעבע האט זיך אין איהם צעפלאקערט! ווער מיר ליעבע? וואס מיר ליעבע? וואס האסט דו זיך איינגעבילדעט, משוגענער? א שענע ליעבע, אז די מאמע קאן זי ארויפפיהרען צעהן מאל אין טאג אויף גט? אויף מיר א ליעבע! הא-הא-הא!

מאטעל. מענסט דיר לאכען וויפיעל דו ווילסט. און דאס, וואס דאס הארץ פיהלט? (ער האפט זיך ביים הארצען).

לוי-בנימין. הא-הא-הא! וואס פיהלט דאס הארץ? וואס?... ער האט זיך אנגעלייגענט מיט ראמאנען, ווי א פויק, און שרייעט אויף אלע גאסען "ליעבע"! גלאט, סע ווילט זיך דיר שפיע-לען א ראמאן, נעמסט דו אליין אויף זיך צרות מיט שלעק!... נה, ווילסט ניט קיין גט? ווי דו ווילסט זיך! זיך דא! אט וועט באלד קומען דער אשמדאי, די שוויגענער דיינע, און וועט דיר אריינלענען נייען איילען אין דער ערד אריין און וועט אנשטעלען די טאכטער, אז זי זאל דיר ווארפען דעם גט פאר די פיס; און נאכדעם וועט איהר זיך איבערבעטען, צעקושען, און שפעטער מיט צוויי טעג וויעדער די זעלבע געשיכטע, בין פון דיין געליעבטער וועט ווערען א מין שרה-חנצי און פון דיר א מין ראובן-הערש שרה-חנצי'ס... א לעמעשקע... א שענער סוף!... שעם זיך! (לוי-בנימין רוקט אן מאלען דאס היטעל ביו איבער די אויחרען). א פיינער יונגערמאן! א יונגערמאן ביזט דו? א ווייבעל ביזט דו! א אירינע! מאטעל די אירינע! "סענדערעל די אירינע", הא-הא-הא! דו געדענקסט "סענדערעל די אירינע" ביי אבראמאווטשען? הא-הא-הא! "שהיה יושב על הספסל" — אז סענדערעל די אי-

דינע איז געזעסען אויפ'ן בענקעל אונטערגעבונדען מיט א סיכעל די צייהן, "וקולף קארטאפלים" — און האט געשיילט קארטאפלים — הא-ה-ה-ה!

מאטעל. נוט איז דיר צו לאכען! דו האסט זיך אריינגעחאפט אין א שטוב צווישען לייט, נים צווישען אזעלכע, ווי איד בין אריין...

לוי-בנימין. האסט א גרויסען טעות, מאטעל, איד האב שוין דיר טויזענד מאל געזאגט, אז ס'ע ווייזט זיך דיר אויס, גלויב מיר, ברודער, אז איד קום גענוג אפ. נים אזוי פיעל, וויפיעל דו, פארשטעהט זיך, אבער קיין האניג לעק איד אויך נים... ס'ע ווילט זיך מיר אזוי זיצען און קוועטשען די באנט, אזוי ווי דיר גלוסט זיך אצינד געהן טאנצען. גאר וואס זאל מען טהון? מיר זענען איידעם, מאטעל, מיר זענען איידעם!... מע האט אונז גענומען פאר א ציערונג אין שטוב אריין, מע האט אונז גע-געבען ווייבער און מע זאגט אונז: געהט, קינדערלעך, צוויי מאל אין טאג אין שול אריין! טהוט אייד דארט וואס איהר ווילט, אבי לאזען לייט זאגען, אז איהר זענט שענע איידעמלעך, זיידענע יונגע-לייט; און מיר, קעלבלעך, לאזען זיך פיהרען פאר'ן שטריקעל. טהון טהוען מיר גאר נים, עסען לאסקאווע ברויט, טונעיאדצעס, פוסטעפאסניקעס! און אזוי געהען אוועק טעג מיט יאהרען, עס ווערט א קינד און צוויי... און מיר, קאז זיין, וואלט זיך גאר געגלוסט אצינד זיין ווייט-ווייט פון דאנען, ערניץ אין א דעם, אדער אין א פייטערבארג... שמודיערען... עה, ברודער, ניטא וואס צו רעדען, מאטעל, מיר זענען ביידע גוט אין דער געז. מיר אין אביסעל בעסער, דיר איז ערגער — געה זשע, גארעלע, פלאנטע זיך ארויס, ביז דו קאנסט נאך, — ווייל שפעטער נאט ווייסט?... קום שוין, קום מאטעל, מאך זיך נים נאריש!... (ער נעמט אן מאלען ביי דער האנד, ווי געהען אפ).

ערדע פונ'ם צווייטען בילד.

דאס דריטע בילד.

קומט פאר ביי רב שרקה רב אין שטוב, וואס איז איבערגע-צאכט מיט א רעדנע אויף צוויי צימערען: א "זאל" מיט א "קיר". אין "זאל" שמעקט א שאפע מיט ספרים, אויף דעם מיט ליגט א "יורה דעה" מיט איין "אבן-העזר". א קאנאפע, בעצויגען מיט קעסעל-דיגען צייט; א מזרח אויף דער וואנד, א זינגער מיט א קוקשקע; א מיזלעך מיט א טולופעל פון פוי מיט וויידעלעך; א שמריימעל; איין אטלעסענע קאפאטע מיט א געלען אונטערשלאק; די רביציג'ס יופע אויף וואנט; א גרויסע קווארט מיט א פיטש-נאסען האנדמוך מיט א פאמוניצע און מיט א בעזעם.

1.

פרומע-ליבע די רביציג און שרקה-חנצ'י.

רביציג. זיצט, שרקה-חנצ'י, זעצט זיך צו, וואס שמעקט איהר?

שרקה-חנצ'י. (מוט'ן בורנעס אויף איין ארבעל). נישט קשה, איד קאז באשטעהן. (ווי סמארעט מאכט דער נאז).

רביציג. וואס אהרט אייד, שרקה-חנצ'י? אט שמעקט א בענקעל, נעמט, זעצט זיך צו. ביז דער גט וועט נאך פארטיג ווע-רען, וועט אביסעל געדויערען. אד-אד-אד! (שפארט-אונטער די באט אויף צוויי פינגער און שאקעלט זיך).

שרקה-חנצ'י. אד-אד-אד! (מאכט פיסקעס אויף צו וויינען און זעצט זיך צו מיט א זייט אוף דעם שפיץ בענקעל).

רביציג. (מיט רחמנות). למאי זאלט איהר זינדיגען, שרקה-חנצ'י? מסתמא איז דאס א באשערטע זאך. מסתמא הייסט דער אויבערשטער, הקדוש-ברוך-הוא, ברוך הוא וברוך שמו! מסתמא איז דאס נישט קיין זיווג...

שרה - ח - נ צ י (ווישטיינד די אויגען און שנייגט די נאז).
נישט קיין זיווג, זאגט איהר? אוי, פרומעניו, נשמה'ניו! איהר
קענט מיר דאך נישט פון נעכטען און נישט פון פאר-יאהרען... איד
קאן דאס איד נאר אזוי פיעל נישט למנצח זיין, איד בעט איד
איבער ווי איין אייגענע שוועסטער. ווען איהר זאלט וויסען, ווי
אזוי ער באגעהט זיך מיט מיין טאכטער, מיט מיין לייב און פלייש,
וואלט איהר אליין געזאגט, אז... אז עס איז אויף מיר א מחזור
נשמות, עפ"ס א מין פורעניות פון זיין לעבען נאמען, עפ"ס איין
"עוטר ישראל" איז ער, נאך ערגער פון א משומד, נישט דא געדאכט.
איד ווייס? איין אויסווייפלינג, א "נשמת-כל-חי", א ווילדע חיה
רעה, א וואווקעלאקע!...

רבי ציין (שמועזש מיט די ליפען און מאכט מיט דעם קאפ).
מע זאל נאר בעהיט ווערען, רבוננו של עולם פון דער גאנצער
וועלט, ברודר הוא וברודר שמו! סע איז דאך עפ"ס נאר איין אג
שיקעניש איז דאס! א מכה בכורה פון מצרים!

שרה - ח - נ צ י (מיט הימל). פון מצרים, זאגט איהר? פון
סדום, זאגט איד איד! פון סדום! עפ"ס א מין, א מין... "ורחצו!"
א פופערנאטער, וואס איז דורס מיט'ן קוק, א לינדענווארעם, וואס
ליגט אין חריין און מיינט, אז סע איז נאך קיין זיסערש נישטא
אויף דער וועלט! ער ליגט און טאטשעט, ווערעם זאלען טאטשען
זיין לייב איז דער פינסטער, לעבער נאט!

רבי ציין. באהיט מיר נאט, ברודר הוא וברודר שמו! (זי
הויבט אויף די אויגען מיט די הענד צו דער ספעלי). איד ווייס?
איהר דארפט נאך דאנקען און לויבען דעם וואס לעבט אייביג,
ברודר הוא וברודר שמו, וואס איהר ווערד פטור פון אזא צרה שלא
תבוא! אט נעמט, אשטייגער, חיים-מאיר ליפא-חוקאל'ס איידעם,
מע זאל באהיט און באשירמט ווערען, רבוננו של עולם, ברודר הוא
וברודר שמו!

שרה - ח - נ צ י. וואס איז דען מיט חיים-מאיר ליפא
חוקאל'ס איידעם?

רבי ציין (פארגלעזט די אויגען, שפויקט אויס און פאפט
זיך א וויש האט מויל). ס'זאל מיר נור נישט פאררעכענט ווערען
פאר קיין לשון-הרע חלילה. שוין זינד חיים-מאיר ליפא-חוקאל'ס
האט געבראכט דעם איידעם, האבען אנגעהויבען צו פאלען קליי-
נע קינדער, נישט היינט געדאכט, אזוי ווי שטרוי, נאט זאל זיך דער
בארעמען, ברודר הוא וברודר שמו!

שרה - ח - נ צ י (שמועזש מיט די ליפען, שיקעניש זיך סימין
גאנצען קערפער). וואס רעדט איהר, אוי, פרומעניו, נשמה'ניו?
וואס זשע איז מיט איהם אזעלכעם, למשל? וואס האט ער נע-
האן, דער ימח-שמו'ניק, פארהאפט זאל ער ווערען?

רבי ציין. וואס האט ער געטהאן, פרעגט איהר? פרעגט
בעסער, וואס האט ער נישט געטהאן? א קלייניגסייט — יעד
נער האט אפגעערעדט די לבנה!

שרה - ח - נ צ י. א, פארהאפט זאל ער ווערען! וואס הייסט
ער האט אפגעערעדט די לבנה?

רבי ציין. ווייסט איהם דער גוטער יאהר! מיט אזא
כשוף, צי וואס! זינט ער האט איהם געבראכט צו פיהרען, איז
נישט געווען איין לבנה.

שרה - ח - נ צ י. א, פארהאפט זאל ער ווערען! וואו איז
א היינעקומען די לבנה?

רבי ציין. איד ווייס וואו זי איז א היינעקומען? וואס
ווייס א אשה? איד ווייס נור, דער רב האט מיר געזאגט, אז ס'איז
נישטא קיין איין לבנה מחדש צו זיין, ביז חיים-מאיר ליפא-
חוקאל'ס האט נישט אפגע'נט דעם איידעם, איז נישט געווען קיין
לבנה. און אז מע האט איהם אפגע'נט, האט נאט ברודר הוא וברודר
שמו א נש געטהאן, ס'איז שוין וויערער דא אלע חודש א לבנה...

דאס אייגענע איז מיט אייך, שרחהנצי; אט ווערד איהר פון איהם פטור, אם ירצה-השם, מיט'ן אויבערשטענס הילף, ברוד הוא וברוד שמו...

שרחה-נצי. איך ווער פטור? סע קאסט מיד קארנ בלוט? וואס רעדט איהר, פרומע לעבען? א ווערטעלע, א שידוך געמאכט, חתונה געמאכט, אנגעטויטשעט זיך — און וואס, איך בעט אייך? אצינד, געה טהו נאך אמאל א שידוך, וויעדער איין איידעם, א ציערונג איז שטוב אריין, איין עבודה-זרה, א לעשות-נקמה'ניק, א בייזער שטערן... ששא, אן געהט ער, דער תכשיט מיינער. לאס איך זיך באהאלטען, פרומע-לעבען, ביי אייך אין קיד, מיינע אויגען זאלען איהם נישט אנקוקען אין זיין טרפה'נעם פרצוף. א סבה איהם אין פנים אויף דריי יאהר מיט א האלבען!... (זי געהט אוועק אין צווייטען צימער).

2

רב ארקע דער רב קומט אריין געשווינד, וואשט די הענד, זאגט „אשר יצר“ אויף א קול און זעצט זיך אויבענאן אויף דער קעס-טעלייגער קאנאפע מיט גרויס פארט. נאך איהם געהט אריין רב זכריה סופר און שמעלס זיך אן א זייט. נאך דעם סופר געהען נאך צוויי עדות, און דער שמש טראגט אריין דעם גט מיט א גרויסען גלעזערנעם טיגלעך, אין וועלכען סע שמעקט א גענוענע פער-דער. עס הויבען אן אריינצוקומען איינציגווייז אלערליי אידען; הויכע און נידעריגע, אלטע און יונגע, שווארצע און געלע — ביז עס קלויבט זיך צענויף א סאך. לוי-בנימין, רב שלום שדכן און ראובן-הערש קומען אן בעזונדער. פרומע-ליבע די רבי ציין הויבט אויף דעם פארהאנג פון דער קיר-טהיר און לאזט אריין עטלעך, וואס געהט מיט ביי טריט, אנגערוקט דאס טיבעל ביז דער נאז. פון דער טהיר קומט אריין א פאטער, בלאס און צע-

טראגען. דער שמש ווייזט זיי וויעדע ערשער. רב ארקע דער רב אוילט זיך און שנייצט אויס די נאז און איז זיך סבין צום סדר הגמ.

רב ארקע דער רב, רב זכריה סופר, אידעל דער שמש, ראובן-הערש, מא-טעל, לוי-בנימין, די רבי ציון, עטעל, צוויי עדות און א סאך מנין אידען.

דער רב (נעמט דעם גמ). דו, סופר זכריה בר טוביה, איז דאס דער גמ, וואס דו האסט דא געשריבען, האסט דו געשריבען? דער סופר (קראצט זיך אין דער געדיכטער בארד). יא. דער רב. קענסט דו דעם גמ און האסט דא א סימן מיכאס?

דער סופר. יא.

דער רב. האט דיר דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, געגעבען דאס פארמעט, דעם טינט און דאס טינטערעל און דאס נאנצע שרייב-נעצייג פאר די עדים?

דער סופר. יא.

דער רב. האט דיר געהייסען דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, אז דו זאלסט דעם גט שרייבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

דער סופר. יא.

דער רב. האסט דו אזוי גערעדט, אז דער גמ, וואס דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האט געשריבען, איז געשרי-בען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

דער סופר. איך האב גערעדט, אז דער גמ, וואס דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האט געשריבען, איז געשרי-בען לשמו ולשמה ולשם גירושין.

דער רב (פיו די עדות). האט איהר געהערט פונ'ם מגרש, משה מרדכי בר אפרים מנשה, אז ער האט מבטל געווען אלע

מודעות, און אז דער גט, וואס ער האט געשריבען, איז געשריבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

די עדות (כידוע צוזאמען, איינער אויף א גראבער און דער אנדערער אויף א דינער שטימע). יא.

דער רב. האט איהר געזעהען, אז דער מגרש, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האט מוסר געווען דעם טינט און פון און דאס טינטערעל, בכדי דער גט, וואס ער האט געשריבען, זאל זיין געשריבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

די עדות. יא.

(מע דעקט אפ עטלעך די פאמשיילע).

דער רב. דו, חיה עמעל גענענדעל בת ראובן הערש, ווילסט דו מקבל זיין דעם גט פון דיין מאן משה מרדכי בר אפרים מנשה פון גוטען ווילען, אהן אונס און אהן תנאי? זאג: "יא". עטעל (שווייגט א היבשע וויילע, ביז אידעל דער שמש שחוט זי א סאק בוי'ם ארבעל). יא.

דער רב. האסט דו געטהאן א נדר, אדער א שבועה, אדער איין איסור? זאג: "ניין".

עטעל (שאקעלט מיט'ן קאפ). ניין, ניין!

דער רב. האסט דו גערעדט מעולם א דבור, אדער א שבועה, אדער איין איסור, ס'זאל דעם גט ניט מויל זיין? זאג: "ניין".

עטעל (מיט טרערען). ניין!

(אידעל דער שמש פיהרט צו מאטלען).

דער רב. דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, ווילסט דו געבען דעם גט דיין ווייב חיה עמעל גענענדעל בת ראובן הערש פון דיין גוטען ווילען, אהן אונס און אהן תנאי? זאג: "יא".

מאטעל (ירשט אים דעם קאפ צו עטלעך און זיפצט, אידעל דער שמש שחוט איהם א שמוך פון חושמען מיט'ן עלענבויגען. ער שט קעלט מיט דעם קאפ אויף "ניין" און זאגט "יא"). יא!

דער רב. האסט דו גערעדט מעולם א דבור, אדער א שבועה, אדער איין איסור, ס'זאל דעם גט ניט מויל זיין? זאג: "ניין".

מאטעל (רוקט זיך צו געהענער צו עטלעך. דער שמש נעמט איהם אן פאר די אכטלעך און פיהרט איהם אפ אביסעל ווייטער). ניין! איד האב געוואלט זאגען... (ער וויל עפס זאגען ווייטער, שחוט איהם דער שמש א ציה ביי דער האנד).

דער רב (גוט איהם איבער דעם גט על-פי דין). נא דיר דעם גט, האלט איהם, ביז איד וועל דיר זאגען... (דער רב ווענדט זיך שוין צו עטלעך). גיב איהם אפ די כתובה, אדער זיי איהם מוחל. טהו אים דאס פינגערעל, ס'זאל ניט זיין קיין שום חציצה. און דער ארבעל זאל ניט אנריהרען, די הענט הויב אויף, און זאלסט זיי ניט פארמאכען, ביז איד וועל דיר זאגען... (צום עולם). ווער סע האט עפס א פסול אויפ'ן גט — זאגט! ... (דער עולם שווייגט מיט שטילשווייגעניש. דער רב צו מאטלען). דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, הויב אויף די הענט העכער פון דיין ווייב. (מאטעל רוקט זיך צו צו עטלעך און פארקוקט איהר אונטער'ן סיכעל: ביידע יונגע מענטשען וויינען און שלונגען די טרערען. דער רב צו מאטלען). דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, זאג מיר נאך ווארט אין ווארט. זאג: "הרי זה גיטך"...

מאטעל (ער ווארגט זיך). הררי זוזה גנניטך...

דער רב. "והתקבלי גיטך"...

מאטעל (מיט א קוויטש). "והתקבלי גיטך"...

דער רב. "ובו תהיי מגורשת"...

מאטעל. "ובו תהיי מגגגורשת"...

דער רב. "ממני מעכשיו"...

מאטעל (מיט א יאמערליך געוויין). ממממני מעכשיו...

דער רב. "והרי את"...

מאטעל (חליפעט ווי א קליון קינד). וההרי את... (דער גמ
פאלט פלוצים ארויס פון זיינע הענד. מאטעל פאלט עטלען אויפ'ן
האלז — און דאס פארפאלק ווערד אומגעריכט צענויפגעגאסען אין א
לאנגען, תיסקען, פלאס-פייערדיגען קוש).

דער עולם (בלויבט לכתחילה ערשטוינט, אפהענדיג, און
לשוין קוקען איינער אויף דעם אנדערען און אלע צוזאמען אויף דעם
רב). אי-נרפע!...

דער רב (אין אייניגע מינוט ארום). נו! א מעשה!
א מעשה! (קנייטשט מיט די פלויצעס). איך בין שוין דא, ברוד
חשם, בארד זיכען און דרייסיג יאהר רב, און האב שוין אויף מיין
לעבען גענוג פארלעד אפגע'נט, — האט זיך מיר נאך אזא מעשה
ניט פארלאפען! א מעשה! א מעשה! נו! נו!...

די רביצין (קוקט ניט אויף קיינעם). מן השמים!
מסתמא איז דאך דאס א זיווג מן השמים, פון השם יתברך, ברוד
הוא וברוד שמו...

רב שלום שדכן. מזל טוב! אידען, זאגט מזל טוב.
אידען! און שמעלט משקה שמעלט!

דער עולם (איינער דעם אנדערען). מזל טוב! מזל
טוב! מזל טוב!

דער סופר. רב ראובן-הערש! רב ראובן-הערש! שיקט
נאך משקה, וועלען מיר טרינקען „לחיים“.

דער עולם. נאך משקה! נאך משקה! אידעל, משקה
ברענג צו טראגען!

אידעל דער שמש. אט געה איך! אט לויף איך!
וואס זאל איך ברענגען אויף צו פארבייסען?

רב שלום שדכן. ברענג קיכלעד ברענג, און חערינג
ברענג, און א ביסעל דארע קישקע אביסעל...

ראובן-הערש (צו שלום שדכן). נו, רב שלום! וואס
האב איך אייד געזאגט? איז? ווער איז גערעכט, רב שלום?
הא, רב שלום? נא דיר גאר גמ'ען זיך?!

רב שלום. אבער מיין רח"ש מיינער? רב ראובן-
הערש, מיר קומט רח"ש קומט מיר! א שדכן אז ער שמעהט
אפילו פון דער זייט א שדכן, קומט איהם שוין אויך שדכנות קומט
איהם! וואס זאגט איהר, רב ארקע, ניט אזוי, וואס? ע'ל ע'י
א נייער שידוך ע'ל ע'י! ... (צום שמש). און פארנעמט נישט,
רב אידעל, דארע קישקע, למעוהשם, קישקע דארע!

דער עולם (אסד קולות). וואו איז אהינגעקומען דאס
פארפאלק? וואו זענען זיי? האסטו דו געהערט איין אקציע?
הא-הא-הא! א קאמעדיע! א ריינע קאמעדיע! (האלטען זיך ביי
די זייטען לאכענדיג).

לויב-נימין (צו מאטעל). מזל טוב דיר, מאטעל!
ווער ס'איז דיר מקנא, דער זאל אליין ניט האבען... איך האב דיר
שוין פארזארגט אויף אייביג... (צום עולם). א קאמעדיע זאגט איהר?
ס'איז טאקי צו מאכען פון אייד א קאמעדיע! ס'וועט זיך שוין
געפינען אזעלכער, וואס וועט פון אייד א מאל באשרייבען, מאכען
פון אייד א קאמעדיע...

שרה-חנני (ערשוינט פון יענער זייט פארהאנג, צום מאן).
ראובן-הערש, דו הערסט? האב איך דיר געזאגט, אז ער וועט
אונז באשרייבען אויף די גאנצען, אט דער כל-בונים! (בעווייזט
מיט די קולאקעס אויף לויב-נימין און אויף מאטעל און לאזט זיך
צו דער מהיר).

פארהאנג.